

XOCALI SOYQIRIMI XALQIMIZA QARŞI CİNAYƏTDİR

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni hərbiçiləri, Azərbaycanın qədim yaşayış məskənlərindən biri olan Xocalı şəhərinə vəhşicəsinə hücum etdilər, heç kimə aman vermədən dinc sakinləri kütləvi şəkildə məhv etdilər, şəhərə od vurub yandırdılar, ağlasığmaz qəddarlıqlar törətdilər.

Xocalı soyqırımı erməni qatilləri tərəfindən törədilən bəşəri cinayətdir, Azərbaycan və türk xalqlarına qarşı çevrilmədir. Erməni quldurlarının qanlı cinayətləri və əməlləri nəticəsində Xocalı şəhəri yerlə-yeksan edildi, əhalisi amansızcasına və məhv edildi.

Azğınlaşmış erməni silahlı cəladları keçmiş SSRİ-yə məxsus Xankəndidə yerləşən və əsasən tərkibi erməni zabitlərindən və praporşiklərindən ibarət olan 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə 7 min nəfər əhalisi olan Xocalı şəhərinə 5 istiqamətdən güclü hücum etdilər və dəhşətli cinayət aktı törətdilər. Vəhşiləşmiş erməni cinayətkarları 7 min nəfərlik Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etdilər, yüzlərlə köməksiz və günahsız insanları amansızcasına qətlə yetirdilər, uşaqlara, qocalara, xəstələrə, hamilə qadınlara belə aman vermədilər, dinc mülki əhalini ucdantutma qırdılar, şəhəri yandırdılar. Onlar öz alçaq və yaramaz hərəkətləri və qanlı cinayətləri ilə bəşər tarixində növbəti cinayət aksiyasını – Xocalı soyqırımını törətdilər. Cinayətkar erməni hərbi quldurlarının vəhşiliyi nəticəsində 613 nəfər Xocalı sakini şəhid oldu, 1275 nəfər əsir götürüldü, 100-dən artıq sakin yaralandı və şikəst oldu. Şəhid olanların 106 nəfəri qadın, 63 nəfəri isə azyaşlı uşaqlar, 70 nəfəri qocalar idi. Şikəst olanların 76 nəfəri yetkinlik yaşına çatmamış oğlanlar və qızlar idi.

Ermənilərin törətdiyi bu cinayətdə 56 nəfər xüsusi qəddarlıqla və amansızlıqla diri-diri yandırılmış, başlarının dərisi soyulmuş, başları kəsilmiş, gözləri çıxarılmış, hamilə qadınların qarınları süngü ilə deşik-deşik edilmişdir. Meyitlər üzərində dilə gətiriləsi mümkün olmayan təhqiramiz həqarətlər edilmişdir. Bu qeyri-insani əməllər XX əsrin sonunda dünyanın gözü qarşısında özünü dünyaya “mədəni” və “məzlum” xalq kimi tanıtdırmağa çalışan erməni quldurları tərəfindən törədilmişdir.

Xocalı faciəsi Azərbaycan xalqının qan yaddaşına həkk olan acı bir kədər, dərin bir üzüntüdür. Xocalı faciəsini Azərbaycan xalqının qan yaddaşı olduğunu dəfələrlə bəyan edən ümummilli lider Heydər Əliyev hadisələrə beynəlxalq müstəvidə əsl hüquqi-siyasi qiymət verilməsinin zəruriliyini vurğulamış, Xocalı soyqırımının

dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına xüsusi səy göstərmişdir. Xocalı faciəsinin xalqımız üçün dərin kədər və böyük dərd olmasını deməklə yanaşı, eyni zamanda xalqımızın bu kədər içərisində özünün azadlıq və müstəqillik uğrunda qətiyyətli mübarizə yolunun möhkəm və uğurlu sonluğunu da göstərmişdir. Hər il Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı keçirilən tədbirlərdə çıxışlar etmiş və bu çıxışlarında hər hansı bir faciənin Azərbaycan xalqının iradəsini qıra bilmədiklərini bildirmişdir. Hələ 1995-ci ildə Xocalı soyqırımının 3-cü ildönümü zamanı Heydər Əliyev demişdir: “...Biz kədər içindəyik, qəm içindəyik, üç ildir ki, qəm-dərd çəkirik. Xocalı faciəsinin nə qədər dəhşətli faciə olduğunu və Azərbaycan xalqına nə qədər böyük zərbə vurduğunu bir daha dərk edirik... Xalqımız çoxəsrilik tarixində belə bəlalardan çox keçibdir. Ancaq heç vaxt başımızı aşağı salmamalıyıq, gücümüzü toplamalıyıq. Azərbaycan xalqının haqq işi qələbə çalacaq. Azərbaycan xalqı bütün ərazisini sahibi olacaq, müstəqilliyini bərqərar edəcək...”.

Bütünlükdə Azərbaycan xalqının məhvəinə yönəldilmiş Xocalı müsibəti erməni millətçiliyinin məqsədyönlü soyqırımı siyasətinin davamıdır. Etnik təmizləmə siyasəti aparən erməni millətçi-şovinistləri zaman-zaman Azərbaycan xalqına qarşı amansız olmuş, dəhşətli qırğınlar törədərək bu torpaqları ələ keçirməyə çalışmış, “böyük Ermənistan” yaratmağa ciddi cəhdlər etmişlər. Ermənistanla yaşayan azərbaycanlıları tamamilə və zorakılıqla didərgin salandan sonra Azərbaycan torpaqlarının işğalına başlayan ermənilər ərazimizin 20 faizini zəbt etdilər, 1 milyondan çox həmyerlimizi məcburi qaçqına, köçkünə və didərginə çevirdilər.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, dahi öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi, dünya xalqlarının tarixinə, insanlığın tarixinə kütləvi terror aktı kimi daxil olan Xocalı soyqırımı “təkcə Azərbaycan xal-

qına deyil, bütün insanlığa qarşı cinayətdir və bəşər tarixində qara ləkə kimi qalacaqdır”. Faciənin onuncu ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycan xalqına müraciətində ulu öndər Heydər Əliyev demişdir: “Xocalı faciəsi iki yüz ilə yaxın bir müddətdə erməni şovinist-millətçiləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı müntəzəm olaraq həyata keçirilən etnik təmizləmə və soyqırım siyasətinin davamıdır və ən qanlı səhifəsidir”. Xocalı soyqırımı təcavüzkar erməni başkəsənlərinin və erməni millətçi şovinistlərinin Azərbaycan xalqına qarşı həyata keçirdikləri növbəti qanlı aksiyası olmaqla, etnik təmizləmə siyasətinin növbəti cinayəti idi.

Erməni cəladları tərəfindən törədilən Xocalı soyqırımı bəşər övladına qarşı, azəri türklərinə qarşı ağıla gətiriləsi mümkün olmayan bəşər tarixində analoqu olmayan dəhşətli ən qanlı cinayət aksiyası idi. XX əsrin ən dəhşətli faciələrindən hesab olunan Xatın, Xırosima, Naqasaki, Sonqmi kimi insan fəlakətləri və kütləvi insan qırğınları sırasına 1992-ci il fevralın 26-da törədilmiş Xocalı soyqırımı da əlavə edildi. 26 fevral günü XX əsrin ən böyük insan faciələrindən biri oldu. Azərbaycanın Milli Məclisinin qərarı ilə 26 fevral “Xocalı soyqırımı (genosidi) və “Milli Mətləm günü” elan olunmuşdur. Respublika prezidenti Heydər Əliyevin sərəncamına əsasən hər il fevralın 26-da saat 1700-də Xocalı qurbanlarının əbədi xatirəsi ölkəmizin ərazisində dərin üzüntü və sükut dəqiqəsi ilə qeyd edilir. Azərbaycan xalqı hər ilin bu gününü dərin hüzn və kədər içində keçirir, günahsız şəhidlərimizin ruhu və xatirəsi hörmət və ehtiramla yad edilir.

Xocalı soyqırımına doğru gedən yolun mürekkəb siyasi, hərbi və sosial-iqtisadi kökləri və səbəbləri vardır. Aparılan tədqiqatların və mövcud tarixi ədəbiyyatın araşdırılması nəticəsində məlum olmuşdur ki, erməni hərbiçiləri müxtəlif yollarla keçmiş sovet ordusunun hərbi texnikasını və silahını ələ keçirmiş və Xocalı qətləmini ərəfəsində xeyli hərbi sursata sahib ola bilmişdi. Məlumdur ki, SSRİ-nin süqutundan sonra Xankəndidə yerləşən 366-cı motoatıcı alayın hərbi texnikası hələ də qalırdı. Bunu da ermənilər bildirdilər. Erməni siyasətçiləri əvvəlcədən hərbi silahlarını və həm də həmin silahların “dilini” bilən rus hərbiçilərinə gah pulla, gah rüşvətlə, gah oğurlamaq yolu ilə və gah da

müxtəlif hiylələrlə ələ alırdılar. 366-cı alayın 13-cü və 53-cü hərbi qulluqçularının ermənilərlə bir milyon manatlıq alver etmələri barədə faktlar vardır. Bundan başqa, ermənilər 1990-1992-ci illərdə Zaqafqaziya Hərbi Dairəsinin silah anbarına bir neçə dəfə hücum etmiş və çoxlu silah ələ keçirmişdilər. Deyilənlərdən əlavə, erməni hərbiçiləri ilə sovet-rus hərbiçiləri arasında silah alveri ilə razılaşmalar da olmuşdur. Bu barədə xeyli faktlar vardır.

Xocalı şəhəri Dağlıq Qarabağın böyük şəhərlərindən biri, Şuşa şəhərinin strateji məntəqəsi, Xankəndiyə gedən yolun açarı idi. Hərbi və mülki aeroport, Dağlıq

Qarabağın hava limanı burada yerləşirdi. Xankəndiyə təyyarə ilə gələnlər Xocalı aeroportunda enməli idi. Xocalı Azərbaycan xalqının qədim yaşayış mərkəzlərindən biri, sivilizasiyaya yüksək maddi-mədəniyyət bəxş etmiş Xocalı-Gədəbəy mədəniyyətinin (e.ə. XIV-VIII əsrlər) mərkəzi idi. Xocalı çox böyük strateji əhəmiyyətə malik yaşayış məntəqəsi idi və 1991-ci ildə şəhər statusu almışdı. Son vaxtlardan şəhərdə böyük tikinti-quraşdırma və abadlaşdırma işləri aparılırdı. 7 min əhalisi (digər faktlara görə 9 min əhalisi), 3 min hektardan çox əkin sahəsi, çoxlu məktəbləri və mədəniyyət evləri vardı.

Xocalıya hücum edərkən erməni silahlı qüvvələri bütün istiqamətlərdə şiddətli döyüş əməliyyatları aparırdılar. Bu hücumda erməni hərbiçiləri, 366-cı hərbi alayın qüvvələri, 1000-dən artıq silahlı quldur dəstələri, xaricdən gətirilən və pulla ələ alınan muzdlu qatillər, terrorçu təşkilatların dəstələri, Dağlıq Qarabağın erməni bölmələri və bütün Ermənistan silahlı qüvvələri iştirak edirdi.

Ermənilərin Xocalı istiqamətinə hücumlarının intensiv xarakter almasına baxmayaraq o zamankı Azərbaycan rəhbərliyi heç bir müdafiə və ya hazırlıq tədbirləri görmürdü. Ancaq Xocalı əhalisi özləri üçün müəyyən müdafiə tədbirləri görürdülər. Belə ki, yerli əhali-dən ibarət könüllü və özünümüdafiə dəstələri yaradılırdı. Tofiq Hüseynovun komandanlığı ilə 100 nəfərdən ibarət qeyrətli gənc müxtəlif yerlərdə müdafiə istehkamlarında qərar tutmuşdu. Bundan başqa, 58 nəfərdən ibarət polis bölməsi yaradıldı. Xalqımızın qeyrətli oğlu, polis mayoru Əlif Hacıyevin rəhbərliyi ilə yaradılan 29 nəfərdən ibarət kiçik bir dəstə

yaşları ilə faciəli olayı çəkərək kamerası da ermənilər tərəfindən “yaralanmışdı”. Çingiz Mustafayev bu qanlı olayı belə xatırlayırdı: “İlk dəfə fevralın 28-də iki hərbi vertolyotun müşayiəti ilə hadisə yerinə gəldik. Havadan gördük ki, bütün bir sahə insan meyitləri ilə doludur. Təyyarəçilər vertolyotu yerə endirməyə qorxurdular. Çünki həmin ərazi artıq ermənilərin nəzarəti altında idi. Buna baxmayaraq biz vertolyotdan çıxdıq və bu zaman güclü atəşə məruz qaldıq. Bizimlə olan milis əməkdaşları meyitləri vertolyota götürməli idilər ki, onlar qohumlarına verilsin. Gördüyümüz vəziyyətdən şoka düşdük. İki nəfər isə husunu itirdi. Martın 2-də xarici jurnalistlərlə hadisə yerinə gəlmişdik. O zaman meyitlər dəhşətli hala salınmışdı. Bir neçə sutka ərzində onların üzərində təhqiredici hərəkətlər edilmişdi”.

İnsanı dəhşətə gətirən bu açıqlama soyqırımı ilk dəfə lentə alan Çingiz Mustafayevə məxsusdur. Erməni dəhşətlərindən, vandalizmdən yaxa qurtarmaq üçün üzü Ağdama tərəf qaçan əliyalın əhali vəhşicəsinə güllələrə tuş gəlmişdi. Ahıllara, körpələrə belə aman verilməyib. İnsanları bir-birlərinə bağlayaraq, üzərlərinə neft tökərək yandırıb, uşaqları diri-diri süngüyə keçirib faşistlərin törədiklərindən betər faciəni bəşəriyyətə “bəxş etdilər”. Qətlə yetirilənlərin cəsədləri üzərində vəhşicəsinə davranaraq dilə gətiriləsi mümkün olmayan “əməliyyatlar” aparmışlar.

XX yüzilliyin əvvəllərində olduğu kimi, əsrin sonunda da Azərbaycan xalqının başına gətirilən belə qanlı faciələr bir daha onu göstərir ki, erməni cəladları özlərinin avantürüst planlarını və aksiyasını həyata keçirməyə əlverişli bir məqam axtarır və dərhal onu ən qeyri-insani yolla reallaşdırırlar.

Beləliklə, erməni quldur dəstələrinin Xocalıda törətdikləri qanlı cinayət bütün beynəlxalq hüquq sənədlərinə görə, miqyasına və məniyyətinə görə soyqırımdır və Azərbaycan xalqına qarşı cinayət kimi qeyd olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin dediyi kimi, son illərdə artıq bütün dünya etiraf edir ki, bizim torpaqlarımız işğalçı Ermənistan tərəfindən zəbt edilib, azərbaycanlılar etnik təmizləməyə məruz qalmışlar. Cənab İlham Əliyev demişdir: “... İnanmaq istəyirəm ki, Ermə-

nistan rəhbərliyi, nəhayət beynəlxalq hüquq prinsiplərinə riayət edəcək və işğal olunmuş torpaqlardan qoşunlarını öz xoşu ilə çıxaracaq.... əks təqdirdə Azərbaycan tam sərbəstdir ki, bütün imkanlardan istifadə etsin və öz doğma torpaqlarını azad etsin”.

2011-ci il yanvarın 14-də Nazirlər Kabinetinin geniş iclasında Prezident İlham Əliyev proqram əhəmiyyətli çıxışında demişdir: “...Biz dəfələrlə bəyan etmişik ki, Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır, beynəlxalq birlik tərəfindən Azərbaycan torpağı kimi tanınır, BMT tərəfindən tanınır, bütün beynəlxalq təşkilatlar bizim ərazi bütövlüyümüzə hörmətlə yanaşır”. Möhtərəm Prezidentimizin dediyi kimi, son vaxtlarda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası istiqamətində daha yeni addımlar atılmışdır. Əvvəla, Avropa Parlamenti Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibəsinə dair ədalətli qətnamə qəbul etmiş, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü birmənalı şəkildə təsdiq etmişdir. İkincisi, NATO-nun zirvə görüşündə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyən qətnamə qəbul edilmişdir. Üçüncüsü, 2011-ci ilin yanvarın 13-də Avropa Komissiyasının sədri Avropa İttifaqının mövqeyini bildirmiş və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləmişdir.

Bütün bu mühüm sənədlər bir daha onu göstərir ki, Azərbaycanın mövqeyi ədalətlidir, doğrudur və obyektivdir. Buna görə də dünyada birliyi və beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın haqqını müdafiə edirlər. Ancaq təəssüflər olsun ki, Ermənistan tərəfi bu tarixi realqlarla nəinki hesablaşmır, hətta hər gün atəşkəs rejimini pozur, beynəlxalq qanunlara əməl etmir və beynəlxalq təşkilatların qərar-qətnamələrini tanımaq belə istəmir.

Prezident İlham Əliyev beynəlxalq görüşlərdə dəfələrlə demişdir ki, Azərbaycan xalqı və Azərbaycan dövləti bu işğalla, etnik təmizləmə siyasəti ilə torpaqlarımızın itirilməsi ilə heç vaxt barışmayacaq və beynəlxalq hüququn təsdiq etdiyi kimi, öz torpaqlarımızı azad etmək üçün bizim tam haqqımız vardır. Azərbaycan öz tarixi torpağında ikinci erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcəkdir...” Ermənistan öz işğalçı qüvvələrini zəbt edilmiş torpaqdan çıxarmalıdır.

NURU MƏMMƏDOV,
Professor.